

УДК 378.015.3.016:159.955-057.87

ДОСЛІДЖЕННЯ МИСЛЕННЯ У НАВЧАЛЬНІЙ РОБОТІ ЗІ СТУДЕНТАМИ-ПСИХОЛОГАМИ

Вінтюк Ю.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

У статті висвітлені особливості та хід застосування дослідницького підходу до вивчення інтелектуальної сфери особистості у навчальній роботі зі студентами-психологами. Здійснений огляд наукових публікацій за обраною темою; з'ясовано тематику та підходи до дослідження мислення. Розглянуті особливості вивчення інтелектуальних проявів особистості з позицій різних підходів. Висвітлена специфіка залучення студентів до дослідження інтелектуальної сфери особистості. Зроблені висновки з проведеної роботи і намічено перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Ключові слова: підготовка майбутніх фахових психологів, навчально-виховний процес, формування фахової компетентності, дослідження мислення, дослідницький підхід у навчальній діяльності.

Постановка проблеми. Реформування освітньої системи в Україні, вищої освіти зокрема, вимагає втілення докорінних змін, що зумовлено необхідністю її інтеграції у світовий освітній простір. Відповідно до існуючих вимог, у процесі навчання майбутні фахівці повинні опанувати не тільки наявні теоретичні знання, необхідні для роботи за певною спеціальністю, але й практичні способи їхнього застосування, на сучасному рівні. Це повною мірою стосується і підготовки студентів-психологів, оскільки лише володіння найновішими теоретичними знаннями разом з сучасними практичними методиками може забезпечити їм належний рівень фахової підготовки, необхідний для діяльності за ринкових реалій. Цим зумовлена необхідність надати їм відповідну освіту, яка здатна забезпечити готовність до діяльності в реальних умовах, при наявності професійної компетентності у широкому спектрі вимог. До таких вимог у наш час належить і вміння працювати з інтелектуальною сферою особистості; вказана обставина зумовлює доцільність даного дослідження.

Мета роботи: розглянути особливості та хід застосування дослідницького підходу до вивчення інтелектуальної сфери особистості у навчальній роботі зі студентами-психологами.

Завдання дослідження:

- здійснити огляд наукових публікацій за обраною темою; з'ясувати тематику та підходи до дослідження мислення;
- розглянути особливості вивчення інтелектуальних проявів особистості з позицій різних підходів;
- висвітлити специфіку залучення студентів до дослідження інтелектуальної сфери особистості;
- зробити висновки з проведеної роботи і намітити перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Дана робота виконана в контексті попередніх досліджень, з формування професійної компетентності майбутніх фахових психологів, і є їхнім подальшим продовженням (див., напр.: [8-10] та ін.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед публікацій за обраною темою варто відзначити, передусім, праці класиків вітчизняної і зарубіжної психології, які до сьогодні не втратили свого значення. Це публікації Г.Ю. Айзенка [1; 2], А.Ф. Анісімова [3], Б.І. Беспалова [4], Н.П. Бехте-

ревої [5], Л.С. Виготського [11; 12], А.Н. Воробйова [13], Д. Гілфорда [14], Г.С. Костюка [20; 21], К. Леві-Строса [22], О.М. Леонтєва [23], О.К. Тихомірова [26] та ін.

Не меншої уваги заслуговують і праці сучасних вітчизняних і закордонних науковців: Ю.А. Бурлакова [6], Л.М. Веккера [7], В.М. Гордона [15], Л.Л. Гурова [16], Д. Дьюї [17], Є.С. Єрмакова [18], Д.Н. Завалишина [19], А.М. Матюшкіна [24], В.Ф. Спиридонова [25], Д. Халперна [27], М.А. Холодної [28], Н.І. Чуприкової [29] та ін.

У вказаних працях перелічених науковців детально розглянуті питання походження та призначення мислення; надано відомості про різні теорії інтелекту; структуру інтелектуальної сфери особистості; її розвиток у різні вікові періоди; висвітлено основні проблеми, що постають при вивченні мислення та створенні теорій; подано інформацію про методологію та методи дослідження інтелектуальної сфери; наведено інформацію про методики для діагностики якостей мислення та складових інтелекту; висвітлено прикладний аспект застосування знань про мислення; а також розглянуті шляхи подолання труднощів, що виникають при вивченні мислення як і стан сучасних досліджень у даному напрямку. Результати здійсненого аналітичного розгляду теми використано при плануванні та проведенні власного дослідження.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на те, що основні підходи до дослідження мислення у наявній науковій літературі з даної тематики висвітлені достатньо повно, інформації про те, як саме доцільно, оптимальним чином, тобто з найменшими труднощами, ознайомлювати з цими відомостями студентів, які навчаються за спеціальністю «Психологія», ані викладу досвіду подібної роботи, не знайдено. Оскільки наявна інформація не дає змоги одержати цілісну картину явища, що вивчається, є доцільною розробка певного раціонального підходу, який би дозволив освоїти не лише відомі теоретичні знання, але й практичні навички дослідження процесу мислення. Не менш важливо при цьому вказати можливості застосування цих знань у повсякденній роботі практичного психолога; дана обставина зумовлює доцільність проведення самостійного дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведене дослідження полягало у розробці та апробації конструктивного підходу до ознайомлення студентів із дослідженням інтелектуальної сфери особистості, який би дозволив поєднати доступні на сьогодні знання про предмет розгляду на певній раціональній основі, подати їх на відповідному рівні й у чіткій логічній послідовності. При цьому необхідно виходити з їхніх потреб у таких знаннях, наявного рівня знань, вимог професійної підготовки та рівня фахової і педагогічної майстерності викладачів. У роботі максимально використано власний досвід викладання, при реалізації запропонованого підходу ставилося завдання наблизити наукові теорії до повсякденного життя кожної людини, щоб зробити їх зрозумілими для студентів. У даному дослідженні передбачено як аналітичну, так і практичну складову; воно організовується та проводиться викладачем, проте з максимально можливим залученням студентів; і реалізується як в аудиторній, так і позааудиторній навчальній діяльності. Запропонований підхід апробовано при викладанні курсу «Загальна психологія» студентам, які навчаються за спеціальністю «Психологія», на 1-му курсі в Національному університеті «Львівська політехніка». Причому студенти мали змогу попередньо ознайомитися з матеріалами занять, які розміщені у «Віртуальному навчальному середовищі» закладу; що дозволило надати викладу дискусійний характер. Вироблена доцільна послідовність проведення дослідження, як подача й опрацювання теоретичного матеріалу, так і його практична компонента, в конспективному викладі, наведена далі.

Розпочати виклад даної теми студентам доцільно з розповіді про те, що має спільного мислення з іншими пізнавальними психічними процесами, а головне, з'ясування специфіки, чим воно від них відрізняється. Основні відмінності мислення від інших пізнавальних процесів необхідно пояснити, а потім навести приклади. Після цього можна дати визначення даного поняття, а також навести до нього необхідні коментарі; розкрити специфіку вивчення мислення, різними науками, психологією зокрема. Хоча студенти відзначають, що весь поданий матеріал не викликає запитань, необхідно відзначити, що і тут не все так однозначно, і простота в даному випадку може виявитися хибною. Для цього доречно звернутися до випадку з біографії видатного німецького вченого М. Хайдеггера, який, при викладі теми «Мислення» заявляв студентам: «На жаль, я не можу вам сказати, що таке мислення. Тому що будь-яке з відомих його визначень починається словами: "Мислення – це процес..."» Але мислення взагалі не можна назвати процесом... Тому зробимо інакше: я буду мислити перед вами вслух, а ви зробите висновок, що це таке». Студенти погоджуються з правомірністю такої думки, і обіцяють подумати, чи є мислення процесом і чим взагалі воно є або не є.

Далі варто зосередити виклад на розкритті питання про види і форми мислення. Слід назвати критерії, за якими розрізняють види мислення, назвати види за кожним з критеріїв, надати необхідні коментарі та приклади. Завершивши огляд видів і форм мислення, доцільно детальні-

ше розповісти про головні з них: наочно-дійове, наочно-образне і словесно-логічне (або абстрактне). Це завдання, як і попередні, вдається вирішити без будь-яких ускладнень; а далі слід пояснити, що словесно-логічне мислення може набирати різних форм. Відтак, виклад зосереджуємо на розкритті основних форм словесно-логічного мислення: поняття, судження та умовивід (і його різновиди: індукція та дедукція); до кожної з них даємо необхідні пояснення та наводимо приклади. В кінці розкриття даного питання зауважуємо, що вивченням основних форм мислення займається формальна логіка. Проте присутні не вивчали навіть ознайомчого курсу логіки, ні в школі, ні у ВНЗ (лише дехто з них самостійно читав, в основному популярні книжки). Тому доводиться коротко розповісти також про те, чим займається дана наука, і де та для чого можуть знадобитися сучасному фахівцю ці знання, фаховому психологу зокрема (а потім, відповідаючи на питання, і про те, де й як їх можна знайти).

Тепер можна перейти до розкриття питання про те, як відбувається мислительна діяльність, і розповісти про мислительні дії та операції. Наводимо визначення: мислительні дії – це дії з об'єктами, відображеними в образах, уявленнях і поняттях про них. Тут потрібно зупинитися для з'ясування того, наскільки студенти обізнані з ними із власного досвіду; вони погоджуються, що щодня, постійно, здійснюють різні мислительні дії. Тому продовжуємо: мислительні операції – це певні послідовності мислительних дій, спрямованих на вирішення одного біжучого завдання. Тут також потрібно запропонувати майбутнім психологам певне завдання, що його доводиться вирішувати практично щодня, представити як певну послідовність мислительних дій, виявити операцію, яку вони складають – з чим вони успішно справляються. Слідуючи логіці викладу, далі ознайомлюємо присутніх з основними мислительними операціями, тобто послідовно розповідаємо про: порівняння, аналіз, синтез, абстрагування, конкретизацію й узагальнення. Відразу ж даємо необхідні пояснення, наводимо приклади. Особливо варто наголосити, як саме присутні будуть користуватися ними про проведенні власних досліджень, зокрема, при виконанні курсових і дипломних робіт. На завершення констатуємо, що мислення відбувається за загальними законами, спільними для всіх людей: спільними є основні форми мислення, мислительні дії, операції та механізми. Однак, зауважуємо, що мислення набуває своїх відмінних особливостей в залежності від змісту завдань, у розв'язанні яких воно включається, і від індивідуальних особливостей суб'єкта мислення.

Далі доречно розкрити, як відбувається процес вирішення завдань. Констатуємо, що мислення часто розгортається як процес рішення завдання, в якому виділяються умови і вимоги. Причому завдання повинно бути прийняте суб'єктом мислительної активності, тобто співвіднесене з його потребою-мотиваційною сферою. Мислення людини характеризується єдністю неусвідомленого й усвідомленого; мислительна діяльність спонукається мотивами, які є не тільки умовами її розгортання, але й чинниками, які зумовлюють її продуктивність. Продовжуючи виклад, наголо-

шуємо також, що велику роль у мислительній діяльності відіграють емоції, забезпечуючи управління пошуком рішення поставленого завдання; а продуктом мислення можуть бути орієнтири наступних дій. Відзначимо також, що дослідження цілеутворення складає важливий розділ психології мислення й особистості.

Відтак констатуємо, що мислення часто виникає у проблемній ситуації – це ситуація, яка характеризується не просто незнанням, а усвідомленням людиною того, що у відомому є щось невідоме, істотно важливе для неї і водночас таке, що його потрібно з'ясувати. Усвідомлюючись, проблемна ситуація стає завданням. Усвідомлення умови завдання є початковим моментом роздумів над його змістом, що полягає в аналізі умови, виявленні даного і шуканого в ній. А від того, як забезпечується цей початок, залежить подальший хід процесу мислення. В даному місці варто навести приклади проблемних ситуацій, зокрема, з історії розвитку науки, що призвели до значних відкриттів. Не менш важливо заохотити до діалогу студентів, щоб вони розповіли приклади проблемних ситуацій з власного життя, як вони спонукали їх до пошуку рішення завдання, як відбувався цей процес і які результати були одержані.

Продовжуємо виклад: відзначаємо, що центральним моментом у розв'язуванні завдання є знаходження шляху, принципу або основного способу його розв'язання. Ідея виникає у вигляді здогаду, припущення (або гіпотези). Аналіз умови завдання здійснюється за допомогою аналізу та синтезу, що створює умови для подальших дій. Причому допомагає пошуку правильного шляху розв'язання досвід вирішення інших, подібних завдань; який успішно переноситься на розв'язання нових.

Відзначаємо, що будь-яка мислительна діяльність містить ряд етапів, тому переходимо до їх послідовного розгляду:

- з'ясування питання, яке необхідно вирішити; у ході аналізу умов на цьому етапі конкретизується те, що дано і що потрібно знайти;

- пошук можливих засобів розв'язання проблеми, з залученням наявних знань; тут використовується наявний досвід, набутий у подібних ситуаціях, виникають асоціації з подібними явищами; відбувається активний пошук можливих шляхів і засобів рішення; завершується етап появою припущення про сутність явища, яке вивчається;

- перевірка припущення (гіпотези); може відбуватися подумки, або за схематичним зображенням досліджуваного пристрою чи процесу; поступово припущення уточнюється та деталізується;

- реалізація прийнятого рішення – на цьому етапі здійснюється співставлення мисленого результату зі знайденим; часто вже знайдене рішення може викликати нові питання, що послужить початком нових мислительних дій.

Доречним буде відзначити, що саме таку послідовність етапів мислення студенти будуть змушені застосувати при вирішенні завдань, поставлених у курсовій роботі, до виконання якої вони невдовзі приступлять; тому цікаво дізнатися їхню думку з цього приводу і відповісти на можливі запитання. Слід також відзначити, що утруднення при рішенні мислительних завдань

можуть мати місце з різних причин: відсутність необхідних знань, потрібного досвіду, слабого розвитку вмін у користуванні мислительними операціями, порушення законів логіки, або відсутність (чи недостатня вираженість) необхідних особистісних якостей. Проте в процесі рішення завдань розвиваються ті чи інші якості мислення, тому далі потрібно зосередити виклад на висвітленні цього питання.

Розповідь про якості мислення доречно розпочати з констатації факту, що індивідуальні особливості мислення пов'язані з наявністю наступних якостей: глибина, послідовність, самостійність, критичність, гнучкість і швидкість. До кожної з якостей необхідно навести визначення і приклади; можна пов'язати цю розповідь із подачею цікавих фактів з історії науки, котрі ілюструють їх тощо. Потім можна розповісти і про інші індивідуальні особливості мислення, а також про те, як вони формуються та проявляються, про важливість їхнього формування у навчально-виховному процесі.

Наголошуємо, що до індивідуальних особливостей мислення відносять також розумові здібності, або інтелект. Розкриття даного питання викликає підвищений інтерес у присутніх, тому починаємо з наведення визначення, прикладів і пояснень. Варто відзначити, що інтелект отожднюють з системою розумових операцій, зі стилем і стратегією рішення проблем, ефективністю індивідуального підходу до ситуації, що вимагає пізнавальної активності, стилем мислення тощо. Необхідно розповісти про структуру інтелекту, навівши і пояснивши її моделі: Ч.-Е. Спірмена, Л.-Л. Терстоуна, Дж.-П. Гілфорда, Р. Амтхауера. Наводимо основні положення, висунуті й обґрунтовані цими авторами, запропоновану структуру, подаємо необхідні пояснення й коментарі. Особливо слід відзначити призначення таких моделей, а також коротко згадати і про інші, як і про сучасний стан подібних досліджень і проблеми, що їх ускладнюють. Важливо також проаналізувати наведені моделі, спробувати знайти спільне і пояснити наявні відмінності між ними; а також долучити до цього процесу студентів.

У наступному питанні розкриваємо проблему розвитку інтелекту. Після завершення викладу основних теоретичних питань, передбачених навчальною програмою, переходимо до практичної частини роботи. Сутність її зводиться до того, що студентам необхідно запропонувати наступні завдання, вирішуючи які, вони формуватимуть необхідні вміння і навички, які знадобляться у практичній діяльності за обраним фахом; отже, набуватимуть досвід застосування одержаних теоретичних знань.

Для активізації пізнавальної та мислительної активності студентів їм спочатку було запропоновано виконати «вправи на кмітливість», яких існує багато різновидів. Завдання, спеціально підібрані та погруповані певним чином, взяті з різних доступних джерел, переважно збірників різноманітних завдань для розвитку мислення. Однак їхній список у переліку використаних джерел не наводиться, оскільки він досить об'ємний.

1. Для розминки наведено, як приклад, всім відоме завдання «переправа» (де потрібно перевезти в одному човні вовка, козу і капуста);

рішення якої також загальновідоме. Проте далеко не всі знають, що існують і значно складніші його варіанти, які студентам відразу ж запропоновано вирішити: коли через річку в одному човні потрібно перевезти трьох лицарів і їх зброєносців; причому ні одного лицаря не можна перевозити без зброї а зброєносця – без його лицаря (зрозуміло, що всі разом вони в човен також не поміщаються). Студенти озадачені таким поворотом справи, проте пробують шукати підходи до рішення запропонованого завдання; невдовзі цей процес перетворюється на групове обговорення й пошук доцільних ходів. В залежності від наявного часу, і вміння керувати цим процесом, переважно вдається дійти лише до певного етапу вирішення завдання; проте на самостійне опрацювання студенти отримують ще складніший його варіант (коли необхідно перевезти через річку чотири закохані пари і т. п.).

Далі студентам запропоновано інші всеможливі завдання для задіяння різних компонентів і розвитку мислення: перекреслювання крапок, різними способами, чотирьох, дев'яти і т. д.; завдання з сірниками; пошук закономірностей у різних послідовностях (букв, чисел, малюнків тощо); знаходження відсутнього числа; складання розрізаної фігури; переливання рідини у кілька ємностей; шахові завдання та ін. Переважно подібні завдання викликають підвищений інтерес у аудиторії, проте ним також потрібно вміло керувати. Так, надто складні завдання не вдається вирішити за обмежений проміжок часу; завдання з сірниками викликають зацікавленість переважно у чоловічої частини; а про шахові завдання доводиться лише розповісти, показавши деякі з них (не лише через те, що більшість студентів не вміють грати у шахи, але й тому, що пошук спільного рішення ускладнений труднощами демонстрації ходів).

2. Після цього студентам запропоновано кілька завдань із тесту Г.Ю. Айзенка, призначеного для діагностики різних складових інтелекту [1; 2]; які, для наочності та залучення у їхньому рішенні всієї аудиторії, демонструються на екрані за допомогою мультимедійного проектора.

3. Студентам запропоновано кілька завдань з тесту «Матриці Равена»; при цьому їм необхідно пояснити, як і для чого був створений цей тест, як і коли його доцільно застосовувати у практичних цілях, особливості роботи з ним і інтерпретації одержаних результатів.

4. Аналогічно запропоновано виконати кілька завдань із різних субтестів з тесту інтелекту Р. Амтхауера; відповідно, необхідно розповісти про призначення і можливості застосування цього тесту, часові нормативи його виконання, обчислення результатів та ін.

5. Знову пропонуємо вирішити кілька нестандартних завдань, іншого характеру: прокладання стежки між будинками у парку, господарі яких посварилися; приховання викрадення монашок із монастиря Монте-Маладетта; про карлика, який живе на 20-му поверсі; аналіз форми та розрізання всеможливих фігур; про те, чому каналізаційні люки роблять лише певної форми тощо.

6. Завершуємо тренінг мислення роздачею творчих завдань прикладного характеру, що потребують багато часу і проведення самостійного дослідження, всі вони зі сфери психології; передбачено,

що таким чином студентів, із числа бажаючих, буде залучено до студентської наукової роботи.

7. Для наочної демонстрації, як психологи досліджують різні аспекти мислення, а також працюють із ними, присутнім запропоновано переглянути відповідні навчальні відеофільми. Для цього спеціально підібрані для перегляду, з науково-популярного серіалу «Ігри розуму»: 2-й сезон вип. 8; 5-й сезон вип. 1 і 9-й; 6-й сезон вип. 1. Перегляд даних випусків було здійснено під час аудиторних занять, для того, щоб звернути увагу присутніх на важливі деталі, надати необхідні коментарі та пояснення, а також влаштувати обговорення побаченого. Це необхідно, щоб з'ясувати ставлення студентів до побаченого та дізнатися, наскільки вони зрозуміли поданий матеріал. Перегляд викликав підвищений інтерес у присутніх, вони після чого вони задавали питання і охоче включалися в процес обговорення побаченого, зокрема, робили спроби пов'язати поданий матеріал з отриманими теоретичними знаннями.

Щодо результатів проведеного дослідження, необхідно відзначити наступне. Як і було сплановано, при вивченні даної теми майбутні фахові психологи не лише отримали необхідні теоретичні знання, на сучасному рівні, але й змогу сформулювати необхідні практичні вміння та навички їхнього застосування у повсякденній роботі фахового психолога. Вони одержали можливість долучитися до процесу дослідження, що дозволило подолати певні труднощі, які виникають при освоєнні даної теми. Разом з цим, вони наочно побачили, як можна використовувати знання при мислення у повсякденній практичній роботі з клієнтами. Все це дозволило, нерідко незрозумілу науку, чи, принаймні, окремі теми чи питання, зробити ближчими і зрозумілішими, задіяти особистісний аспект мотивації до її вивчення. Вища продуктивність діяльності з вивчення цієї, як інших тем, при вивченні яких також було використано дослідницький підхід, дала бажані результати: студенти активно виступали на семінарських та практичних заняттях, набирали необхідні бали з поточного контролю, а також виявили інтерес до подальшого самостійного вивчення інших питань з даної теми. Найпідготовленіші висловили бажання продовжити дослідження мислення, певних його особливостей, долучившись до студентської наукової роботи.

Проведене дослідження дає підстави зробити наступні **висновки**.

1. Огляд наукових публікацій дозволив констатувати, що в доробку науковців наявні необхідні напрацювання, які дозволяють належним чином обґрунтувати і відповідно реалізувати дослідницький підхід при вивченні даної теми при роботі зі студентами.

2. Застосування дослідницького підходу до вивчення даної теми у ході її викладання студентам-психологам дозволяє систематизувати наявні знання, викласти їх у певній доречній послідовності, зробити доступнішими і зрозумілішими, а відповідно, сформулювати належну мотивацію до її вивчення та подолати низку труднощів, пов'язаних з її опануванням.

3. Впровадження запропонованого підходу дозволяє підняти інтерес до вивчення мислення у студентів, зацікавити їх до самостійного

ознайомлення з іншими її аспектами, методами і перспективами дослідження мислення, що має позитивний вплив на залучення їх до науково-дослідницької діяльності, а також на процес формування їхньої професійної компетентності.

У майбутньому заплановано здійснити вдосконалення запропонованого підходу, з врахуванням результатів його апробації, та рекомендувати до впровадження у процес підготовки практичних психологів.

Список літератури:

1. Айзенк Г.Ю. Проверьте свои способности: пер. с англ. / Г.Ю. Айзенк. – М.: Педагогика-Пресс, 1992. – 176 с.
2. Айзенк Г.Ю. Коэффициент интеллекта: пер. с англ. / Г.Ю. Айзенк. – Киев, 1994. – 111 с.
3. Анисимов А.Ф. Исторические особенности первобытного мышления / А.Ф. Анисимов. – Л.: Наука, 1971. – 136 с.
4. Беспалов Б.И. Действие. Психологические механизмы визуального мышления / Б.И. Беспалов. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 189 с.
5. Бехтерева Н.П. Нейрофизиологические механизмы мышления / Н.П. Бехтерева, Ю.Л. Гоголицин, Ю.Д. Кропотков, С.В. Медведев. – Л.: Наука, 1985. – 272 с.
6. Бурлаков Ю.А. Механизмы речи и мышления / Ю.А. Бурлаков. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1995. – 64 с.
7. Веккер Л.М. Психика и реальность. Единая теория психических процессов / Л.М. Веккер. – М.: Смысл ; PerSe, 2000. – 685 с.
8. Винтюк Ю.В. Професійна компетентність майбутніх психологів: сутність і можливості формування / Ю.В. Винтюк // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2016. – № 4. – С. 36-47.
9. Винтюк Ю.В. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх фахових психологів у ВНЗ / Ю.В. Винтюк // Молодий вчений. – 2017. – № 3(43). – Ч. II. – С. 245-249.
10. Винтюк Ю.В. Концепція формування професійної компетентності майбутніх психологів у ВНЗ / Ю.В. Винтюк // Молодий вчений. – 2017. – № 4(44). – Ч. III. – С. 351-355.
11. Выготский Л.С. Мышление и речь / Л.С. Выготский // Собр. соч.: в 6 т. – М.: Педагогика, 1982. – Т. 2. – С. 5-36.
12. Выготский Л.С. Мышление и его развитие в детском возрасте / Л.С. Выготский // Собр. соч.: в 6 т. – М.: Педагогика, 1982. – Т. 2. – С. 395-415.
13. Воробьев А.Н. Тренинг интеллекта / А.Н. Воробьев. – М.: Лесн. пром-сть, 1989. – 173 с.
14. Гилфорд Д. Три стороны интеллекта / Д. Гилфорд // Психология мышления ; ред. А.М. Матюшкин. – М.: Прогресс, 1965. – С. 433-456.
15. Гордон В.М. Образное мышление / В.М. Гордон. – М.: Тривола, 1996. – 337 с.
16. Гурова Л.Л. Психология мышления / Л.Л. Гурова. – М.: PerSe, 2005. – 135 с.
17. Дьюи Д. Психология и педагогика мышления: пер. с англ. / Д. Дьюи. – М.: Лабиринт, 1999. – 189 с.
18. Ермакова Е.С. Развитие гибкости мышления детей / Е.С. Ермакова, И.Б. Румянцева, И.И. Целищева. – СПб.: Речь, 2007. – 208 с.
19. Завалишина Д.Н. Практическое мышление: Специфика и проблемы развития / Д.Н. Завалишина. – М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2005. – 375 с.
20. Костюк Г.С. Мышление / Г.С. Костюк // Психология: підручник / за ред. Г.С. Костюка. – 3-е вид. – К.: Рад. школа, 1968. – С. 250-300.
21. Костюк Г.С. Мышление та його розвиток // Г.С. Костюк // Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. – К.: Рад. школа, 1989. – С. 194-251.
22. Леві-Строс К. Первісне мислення: пер. з фр. / К. Леві-Строс. – К.: Український центр духовної культури, 2000. – 324 с.
23. Леонтьев А.Н. Опыт экспериментального исследования мышления / А.Н. Леонтьев // Избр. психол. призыв.: в 2-х т. – М.: Педагогика, 1983. – Т. 2. – С. 72-78.
24. Матюшкин А.М. Психология мышления. Мышление как разрешение проблемных ситуаций / А.М. Матюшкин. – М.: Книжный дом «Университет», 2009. – 190 с.
25. Спиридонов В.Ф. Решение задач и проблем / В.Ф. Спиридонов. – М.: Генезис, 2006. – 319 с.
26. Тихомиров О.К. Психология мышления: учебное пособие / О.К. Тихомиров. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 272 с.
27. Халперн Д. Психология критического мышления / Д. Халперн. – СПб.: Питер, 2000. – 512 с.
28. Холодная М.А. Психология интеллекта: парадоксы исследования / М.А. Холодная. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с.
29. Чуприкова Н.И. Умственное развитие: Принцип дифференциации / Н.И. Чуприкова. – СПб.: Питер, 2007. – 448 с.

Винтюк Ю.В.

Национальный университет «Львовская политехника»

ИССЛЕДОВАНИЯ МЫШЛЕНИЯ В УЧЕБНОЙ РАБОТЕ СО СТУДЕНТАМИ-ПСИХОЛОГАМИ

Аннотация

В статье освещены особенности и ход применения исследовательского подхода к изучению интеллектуальной сферы личности в учебной работе со студентами-психологами. Проведён обзор научных публикаций по выбранной теме; выяснена тематика и подходы к исследованию мышления. Рассмотрены особенности изучения интеллектуальных проявлений личности с позиций различных подходов. Освещена специфика привлечения студентов к исследованию интеллектуальной сферы личности. Сделаны выводы из проведенной работы и намечены перспективы дальнейших исследований в данном направлении.

Ключевые слова: подготовка будущих профессиональных психологов, учебно-воспитательный процесс, формирование профессиональной компетентности, исследования мышления, исследовательский подход в учебной деятельности.

Vintyuk Yu.V.

National University "Lviv Polytechnic"

STUDY OF THOUGHT IN EDUCATIONAL WORK WITH STUDENTS-PSYCHOLOGISTS

Summary

The article highlights the peculiarities and the course of application of the research approach to the study of the intellectual sphere of personality in the educational work with students-psychologists. An overview of scientific publications on the chosen topic; The themes and approaches to the study of thinking are elucidated. Features of the study of intellectual manifestations of personality from the standpoint of different approaches are considered. The specificity of attracting students to research of the intellectual sphere of the personality is highlighted. The conclusions from the work performed and the prospects for further research in this direction are outlined.

Keywords: preparation of future professional psychologists, educational process, formation of professional competence, research of thinking, research approach in educational activity.